

แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาว
THE CONCEPT AND ELEMENT OF THE CONTEMPORARY DANCE
“FAITH IN WORSHIPING THE STARS”

จิรพรรณ พึ่งบุญ ณ อยุธยา^{1*}, สุรัตน์ จงดา², เฉลิมชัย ภิรมย์รักษ์³

¹สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

²ผศ.ดร., ³ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ผู้บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Jiraphan Peungboon Na Ayutthaya¹, Surat Jongda², Chahelimchai Phiomrak³

¹Bachelor of Education (Thai Classical Dance Education) Faculty of Music and Drama,
Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture

²Associate Professor Dr., Doctoral Thesis co-Advisor, Bunditpatanasilpa Institute

³Associate Professor Dr., Doctoral Thesis co-Advisor, Bunditpatanasilpa Institute

*E-mail: Jiraphan14@gmail.com

Received: 20-08-67 Revised: 21-10-67 Accepted: 2712-67

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวคิดและสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง ชุด ศรัทธาบูชาดาว สื่อทางวัฒนธรรมที่สื่อความหมายจากคติความเชื่อทางวัฒนธรรมประเพณีการบูชาดาว ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่ออุดมการณ์ทางมายาคติจากโลกมายาแห่งจินตนาการผ่านมโนทัศน์ของผู้สร้าง ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมถึงการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแนวคิดการแสดงสร้างสรรค์ชุด ศรัทธาบูชาดาว เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง จากคติความเชื่อทางวัฒนธรรมประเพณี “พิธีบูชาดาวนพเคราะห์” ของวัดเขตนานาบุญอาราม จังหวัดจันทบุรี สื่อถึงความเชื่อในการจุดเทียนบูชาสะเดาะเคราะห์ดาวทั้ง 9 ดวง ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมธาตุทั้ง 5 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุไม้ และธาตุทอง ทำให้ชีวิตสมดุลเป็นปกติสุข และเพื่อเสริมบุญบารมีให้กับตน

2) การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาว มีลักษณะดังนี้ 1.ดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยนำเสนอเป็นเรื่องราว(story) มีระยะเวลาการแสดง 30 นาที 2. การสร้างทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง ใช้วงดนตรีจีนเป็นหลักในการดำเนินทำนองผสมกับดนตรีไทย 3. การคัดเลือกผู้แสดงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างสมบทบาท 4. การออกแบบลีลาท่ารำและการเคลื่อนไหว มีผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยใช้พหุวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน เป็นแกนหลัก และออกแบบการเคลื่อนไหวในการแปรแถวต่าง ๆ ตามหลักการปักเทียนในการบูชาดาว โดยมีหลักการตามกำลังของดาวนพเคราะห์เป็นตัวกำหนด 5. การออกแบบเครื่องแต่งกาย สื่อถึงพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน และอัตลักษณ์ของเทพนพเคราะห์ตามความเชื่อ 6. การออกแบบการแต่งหน้า มีลักษณะของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ไทย-ญวน-จีน) โดยนำแนวคิดจากการแต่งหน้าอุปรากรจีน (จิ้ง) มาผสมผสานกับการ

แต่งงานแนวสมัยใหม่ 7. การออกแบบเวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้จอ LED ฉายภาพฉากผ่านจอ LED นำเสนอภาพเรื่องราวประกอบการแสดง มุ่งเน้นตามเนื้อเรื่องคติความเชื่อของเทพดาวนพเคราะห์ 8. การใช้แสงและเงา “Light & Shadow” และการใช้สีต่าง ๆ แทนสัญลักษณ์ในการแสดงสัญลักษณ์ของเรื่องราวในการบูชาดาวนพเคราะห์ขององค์เทพในแต่ละองค์ 9. ออกแบบสื่อมัลติมีเดียด้วยการฉายภาพลงบนจอ LED เพื่อให้เห็นภาพการนำเสนอเรื่องราวได้ชัดเจน เพิ่มอรรถรสให้ผู้ชมได้รับสุนทรียศาสตร์

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, นาฏศิลป์ร่วมสมัย, ศรัทธาบูชาดาว

ABSTRACT

The purpose of this article is to create a concept and create a series of performance elements of the Star Worship Faith, a cultural media that conveys the meaning of the cultural beliefs and traditions of star worship, which was created for the ideological ideology of the imaginary Mayan world through the concept of the creator through the concept of the creator by qualitative research by the method of descriptive analysis, observation and interviews, as well as the study of relevant documents.

The results of the research showed that: 1) The creation of the concept of a creative performance series of "Faith to worship the stars" is the creation of performing arts based on the cultural beliefs and tradition of the "Worship Ceremony of the Planet" of Narnaboonyaram Temple, Chanthaburi Province, which conveys the belief in lighting candles to worship the 9 stars, which are responsible for controlling the 5 elements, namely the earth element, the water element, the fire element, the wood element, and the gold element.

2) The creation of contemporary dance performance elements in the series of Faith Worship of Stars is as follows: 1. The story is carried out in a contemporary dance performance style by presenting it as a story. The performance duration is 30 minutes. 3. The selection of performers must take into account the appropriateness and be able to convey emotions appropriately. 4. Dance and movement design There is a combination of Thai dance and contemporary dance, using the multicultural Thai ethnic group of Chinese-Vietnamese descent as the core, and designing movements in various rows according to the principle of candle embroidery in star worship, with the principle of the power of the planet as the determinant. 5. Costume design It conveys the multiculturalism of the Thai ethnic group of Chinese-Japanese descent and the identity of the gods according to their beliefs 6. Makeup design: The characteristics of cultural diffusion (Thai- Vietnamese -Chinese) by combining the concept of Chinese opera makeup (Ngio) with modern makeup. 7. Stage design, scenery and props use LED screens to project the scene through the LED screens to present the story along with the performance, focusing on the story and beliefs of the nine planets. 8. The use of "Light & Shadow" and the use of various colors to represent symbols of the story in the worship of the planets of each deity. 9. Design multimedia by projecting images on a white screen to visualize the story clearly. It adds flavor to the audience's aesthetics.

Keywords: Performance, Contemporary Dance, Sattha Bucha Dao

บทนำ

ความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ เทวดาหรือภูตผีวิญญูณต่าง ๆ (Animism) ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาช้านานหรือมีอยู่ทั่วไปในทุกสังคม จนกล่าวได้ว่าความเชื่อในเรื่องเหล่านี้เป็นความเชื่อพื้นฐานของมนุษยชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ มีอยู่ในหมู่มนุษยชาติมานานแล้วตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ อาจกล่าวได้ว่ามีมาก่อนลัทธิศาสนาใด ๆ ในโลกแต่ความเชื่อจะแตกต่างกันไปตามคตินิยมของแต่ละบุคคล และสังคม (Chullakesa, 1973) มนุษย์ในทุกสังคมจึงมีความเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่างซึ่งอาจอยู่ในรูปของเทวดา หรือสิ่งที่คนเหล่านั้นสมมุติขึ้น เป็นผู้ที่มีอำนาจในการให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ (Thitathan, 1990) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดเป็นความเชื่อในพลังอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรง

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มียุทธูปถัมภ์ต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก เมื่อมนุษย์มีความเชื่อเช่นไรแล้วย่อมจะมีความคิดและพฤติกรรมคล้อยตามเพื่อตอบสนองต่อความเชื่อนั้น “เมื่อคนเรามีความเชื่ออย่างหนึ่ง ย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อนั้น ถ้าความเชื่อเปลี่ยนไปพฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย คติความเชื่อของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งจึงมียุทธูปถัมภ์ต่อคนในสังคมนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใด ย่อมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกด้วยประเพณีพิธีกรรมและอื่น ๆ (Patrapanupat, 1979) อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ไว้ในลักษณะเดียวกันว่า “ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดและพฤติกรรมของชาวบ้านกลุ่มนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะการสืบทอดความเชื่อมีการปลูกฝังสืบทอดกันมาหลายชั่วคน ผู้ให้การสืบทอดล้วนแต่ยึดถือปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเจนเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคง และล้วนมีเจตนาที่จะปลูกฝังให้ผู้สืบสันดานเจริญรอยตามอย่างเคร่งครัด มักถือเป็นเงื่อนไขในการอยู่ร่วมผู้ถือปฏิบัติตามย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆผู้ฝ่าฝืนย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาการปลูกฝังความเชื่อล้วนมีขึ้นนับตั้งแต่วันที่แรกที่ผู้สืบทอดต่อเริ่มเป็นสมาชิกของสังคมนั้นๆการบ่มเพาะจึงมีลักษณะเป็นการดัดแต่งไม่อ่อนให้ค่อยๆปรับเปลี่ยนตามและเพิ่มพูนขึ้นจนกลายเป็นผู้สืบสันดานให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป” (Phongphaibun, 1999)

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วแต่สังคมไทยส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์สิ่งลึกลับที่จับต้องไม่ได้ผู้คนต่างพึ่งพาสังค์คีลลิตีเพื่อเสริมพลังทางใจให้มีความหวังในสิ่งต้องการ ความเชื่อจึงเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดหรือเผ่าพันธุ์ภาษาใดย่อมมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ มากมาย เพียงแต่ความเชื่อเหล่านั้นอาจพ้องหรือเพี้ยนไปบ้างตามสภาพแวดล้อมของบุคคล ทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมเดียวกันจะมีความเชื่อหลายอย่างในแนวเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน และจะมีการสั่งสมสืบทอดความเชื่อต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็น “วัฒนธรรมความเชื่อ” ของสังคม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิด พฤติกรรม และวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น มนุษย์เป็นสิ่งที่ชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นสังคม ซึ่งมีคติความเชื่อในการดำเนินชีวิตไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สามารถสร้างความน่าสนใจในเชิงกิจกรรมทางการตลาดให้กับจังหวัดจันทบุรี และยังเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในแบบวิถีไทย ซึ่งจะช่วยให้การเดินทางท่องเที่ยวมีความหมายมากขึ้นผ่านการแสดง โดยใช้เทคนิคแสงและเงาและลีลาท่าทางประกอบการแสดงของชาติถนูนรวมถึงประยุกต์ดนตรีจีนมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาและสร้างสรรค์การแสดง ชุด ศรีธธาบูชาดาว

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงและสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรีธธาบูชาดาว

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบในกระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรีธธาบูชาดาว
2. ได้ผลงานการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรีธธาบูชาดาว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี ด้วยการเพิ่มมูลค่าให้กับทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

คำถามในการวิจัย

1. พิธีกรรมและความเชื่อในพิธีบูชาดาววัดเขตรักษาพันธุ์นกยูงธรรมเป็นอย่างไร
2. กระบวนการสร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดศรีธธาบูชาดาว มีองค์ประกอบอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรีธธาบูชาดาว ได้แรงบันดาลใจจากคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีการบูชาดาวนพเคราะห์ ของวัดเขตรักษาพันธุ์นกยูงธรรม จังหวัดจันทบุรี มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพิธีกรรมและคติความเชื่อในการบูชาดาวนพเคราะห์ ของวัดเขตรักษาพันธุ์นกยูงธรรม จังหวัดจันทบุรี 2) ด้านแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบกระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ วัดเขตรักษาพันธุ์นกยูงธรรม จังหวัดจันทบุรี

3. **ขอบเขตด้านเวลา** ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาในการดำเนินงานวิจัย โดยเริ่มจากที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเค้าโครงวิทยานิพนธ์จนถึง ปีการศึกษา 2565 และกำหนดระยะเวลาในการนำเสนอผลงานการแสดง 30 นาที

4. **ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล** ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างประชากร (Purposive Random Sampling) โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีนาฏศิลป์สร้างสรรค์ท่ารำ การเคลื่อนไหว การแต่งหน้า การแต่งกาย

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดงและเทคนิค แสง เสียง

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีบูชาดาว

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสร้างสรรค์ หมายถึง การออกแบบวางแผนกระบวนการสร้างองค์ประกอบอย่างมีลำดับขั้นตอนในงานนาฏศิลป์ เพื่อสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรัทธาบูชาดาว โดยใช้สัญญาของการแสดงเพื่อสะท้อนคติความเชื่อในพิธีบูชาดาว ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน

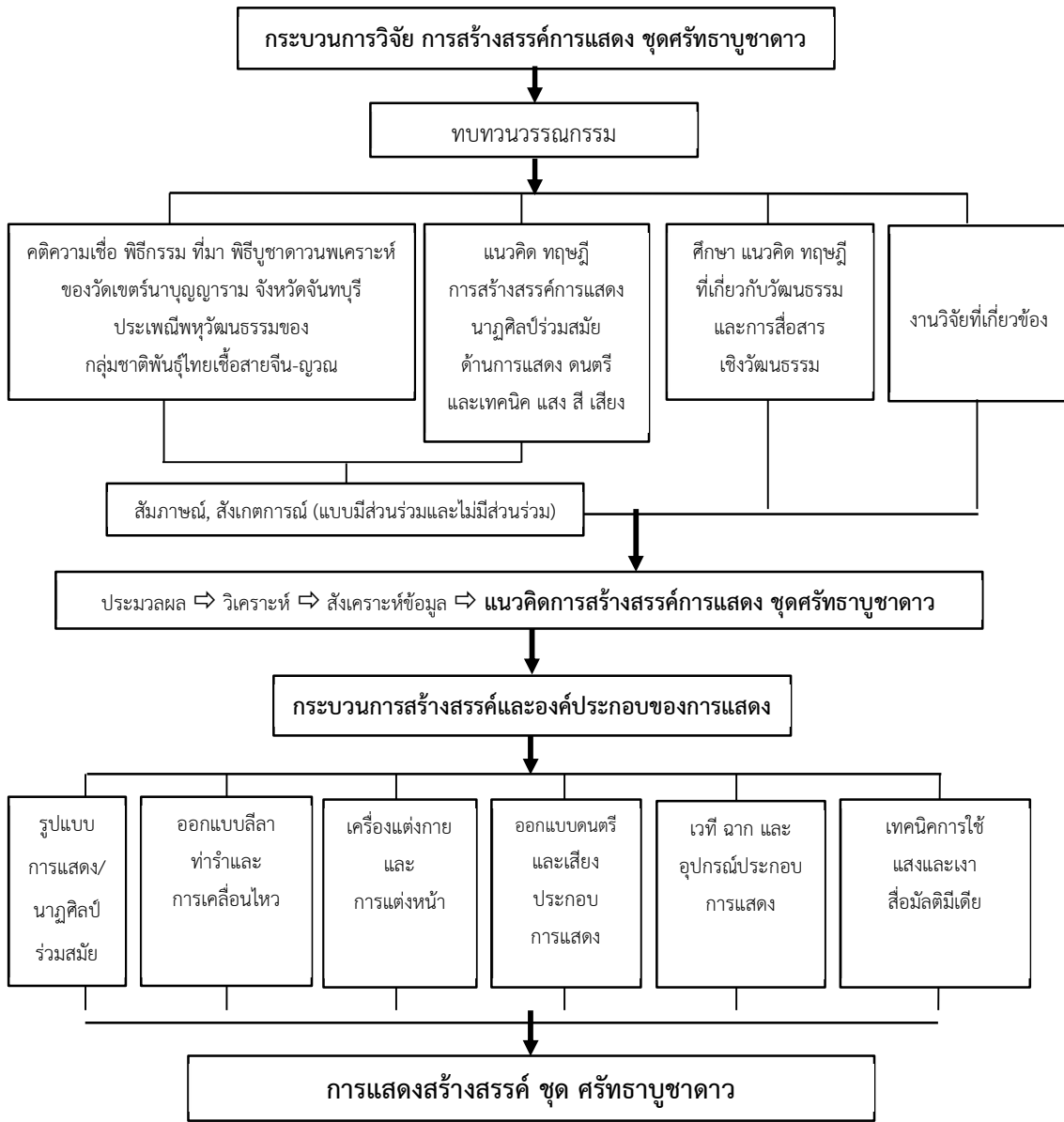
ศรัทธาบูชาดาว หมายถึง คติความเชื่อของวัดเขตรักษาพันธุ์นาบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี ในพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ โดยการจุดเทียนบูชาดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์ ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู พระเกตุ ดาวทั้ง 9 ดวงนี้ มีหน้าที่ควบคุมธาตุทั้ง 5 คือ ธาตุไม้ ธาตุไฟ ธาตุดิน ธาตุทอง และธาตุน้ำ เพื่อให้ชีวิตสมดุลเป็นปกติสุข

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยกำหนดการสร้างแนวคิดการสร้างสรรคการแสดง ชุดศรัทธาบูชาดาว จากคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีการบูชาดาวนพเคราะห์ ของวัดเขตรักษาพันธุ์นาบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี โดยใช้การการศึกษาข้อมูลทางวิชาการ จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ประวัติพิธีกรรมการบูชาดาว 2) คติความเชื่อในการบูชาดาวนพเคราะห์ 3) การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย 4) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม รวมถึงสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มประชากร โดยการสุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย กลวิธีสร้างสรรค์ท่ารำ การเคลื่อนไหว การแต่งหน้า และการแต่งกาย กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีประกอบการแสดง และเทคนิค แสง เสียง และกลุ่มที่ 3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ของวัดเขตรักษาพันธุ์นาบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยแบบมีส่วนร่วมคือ เข้าร่วมพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ภาคประชาชนทั่วไป และแบบไม่มีส่วนร่วมคือ ชมการประกอบพิธีกรรมพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ภาคผู้ประกอบพิธีและคณะกรรมการ และชมการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด สยาม และการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุดอื่น ๆ แล้วรวบรวมประมวลผลข้อมูล สังเคราะห์ออกมาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดสู่การสร้างแนวคิด รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรัทธาบูชาดาว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในกระบวนการวิจัยการสร้างสรรคการแสดง ชุดศรัทธาบูชาดาว

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาว
 ที่มา จิรพรรณ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลทางวิชาการจากเอกสาร หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ประวัติพิธีกรรมการบูชาดาว 2) คติความเชื่อในการบูชาดาวนพเคราะห์ 3) การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย 4) แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มประชากร โดยการสุ่มตัวอย่าง (Purposive Random Sampling) จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย กลวิธีสร้างสรรค์ท่ารำ การเคลื่อนไหว การแต่งหน้า การแต่งกาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาน้อย 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดง และเทคนิคแสดง เสียง โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาน้อย 10 ปี จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีบูชาตาวนพเคราะห์ของวัดเขตรัตนาบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี โดยดำเนินการจัดงานและมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 8 ปี จำนวน 3 ท่าน

3. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยแบบมีส่วนร่วมคือ เข้าร่วมพิธีบูชาตาวนพเคราะห์ภาคประชาชนทั่วไป และแบบไม่มีส่วนร่วมคือ ชมการประกอบพิธีกรรมพิธีบูชาตาวนพเคราะห์ภาคผู้ประกอบพิธีและคณะกรรมการ และชมการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด สยาม และอื่น ๆ

4. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเก็บข้อมูลในประเด็นเดียวกันจากคนหลายกลุ่มทั้งผู้ประกอบพิธี คนในชุมชน และคนนอกชุมชน เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลตรงกันหรือไม่ วิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นอยู่จริงเพราะจะได้ความถูกต้องและชัดเจนมากที่สุด ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีมาวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศึกษาโดยใช้ทัศนะของคนและทัศนะของคนนอก มาช่วยอธิบายปรากฏการณ์ จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลทำการเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปสู่การสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงสร้างสรรค์

5. การสร้างสรรค์การแสดง ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล สู่อการสร้างแนวคิดรูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงสร้างสรรค์ มีการทดลองและตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในด้านการสร้างสรรค์การแสดง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบ ดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนการออกแบบ ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคิดการสร้างสรรค์การแสดงจากคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีการบูชาตาวนพเคราะห์ของวัดเขตรัตนาบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี และนำหลักการนาฏยประดิษฐ์ตามรูปแบบและแนวคิดการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ มาใช้ในการสร้างองค์ประกอบของการแสดง ได้แก่ การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายของผู้แสดง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบการแต่งหน้า การออกแบบแสง สี ฉากประกอบแสดง การออกแบบดนตรี และเสียงประกอบการแสดง

5.2 ขั้นตอนการประกอบสร้างชุดการแสดง เป็นขั้นตอนที่ต่อจากการออกแบบที่มีความชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้เริ่มทำการประกอบสร้างการแสดง เรื่อง ศรีธำบวุธดาว โดยได้มีการแบ่งช่วงของการประกอบสร้างไว้ 2 ช่วง ได้แก่

5.2.1 การฝึกซ้อม เป็นขั้นตอนของการฝึกทักษะทางด้านการแสดงตามหลักการนาฏยประดิษฐ์และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การร่ายรำท่วงท่าลีลาต่าง ๆ

5.2.2 การทดลองทำการแสดง เป็นการนำเสนอการแสดงต่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในด้านการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย เพื่อรับข้อเสนอแนะและนำไปปรับปรุงแก้ไขการแสดงให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

5.3 ขั้นตอนการปรับปรุง เป็นการนำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่าง ๆ ของการแสดงให้เกิดความชัดเจนและให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุดก่อนที่จะนำการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาว ไปเสนอต่อสาธารณชนให้ได้รับชม

6. กระบวนการนำเสนอข้อมูล เป็นการนำเสนอการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาวสู่สาธารณชนและการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ เรียบเรียง สรุปและอภิปรายผลการวิจัยสู่การเขียนเชิงพรรณนาในรูปแบบของเอกสารเชิงวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยมีการสร้างคำถามต่าง ๆ เป็นคำถามปลายเปิดที่สามารถยืดหยุ่นให้กับผู้ให้ข้อมูลในการตอบได้โดยใช้ลักษณะการพูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเองมากที่สุด เพื่อเป็นการคลายความกังวลให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ ด้วยการซักถามจะมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดตามเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมควบคู่กับการสัมภาษณ์ในลักษณะผ่อนคลาย เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะได้อข้อมูลที่แท้จริงยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างไว้ในหัวข้อหลักอย่างสังเขป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาพิธีบูชาดาวนพเคราะห์

ตอนที่ 3 รูปแบบและองค์ประกอบของประเพณีพิธีบูชาดาวนพเคราะห์

ตอนที่ 4 แนวทางในการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ สำหรับเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะต้องเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพเพื่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ดังนั้นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจึงจำเป็นและสำคัญมากที่สุดขั้นตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ตระหนักและจำเป็นต้องวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง เมื่อสร้างเครื่องมือขึ้นแล้วผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือนั้นมีคุณภาพ เมื่อนำไปใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลแล้วจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือได้ ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยหาค่าดัชนีความเที่ยงตรง (Index of item objective congruence : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิธีบูชาดาว จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดนตรี นาฏศิลป์ จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคเวที แสง สี เสียง จำนวน 1 ท่าน เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ปรับแก้ตามคำแนะนำแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมืออีกครั้งเพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและน่าเชื่อถือจึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างแม่นยำ

สรุปผลการวิจัย

การสร้างสรรคการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดศรัทธาบูชาดาว ดังนี้

1. การสร้างแนวคิดการแสดงสร้างสรรคชุด ศรัทธาบูชาดาว เป็นการสร้างสรรคศิลปะการแสดงที่ผสมผสานประกอบด้วยศาสตร์หลายแขนง มีการใช้ลีลาท่ารำผสมผสานระหว่างท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย-จีน-ญวน เกิดเป็นท่ารำนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยการนำเอาคติความเชื่อด้านโหราศาสตร์ในพิธีกรรมประเพณีพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ของวัดเขตรรัตนบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมทางด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน และการสื่อสารอัตลักษณ์เชิงสุนทรีย์ทางศิลปวัฒนธรรมแบบพิธีกรรม ภายใต้บริบทอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างแนวคิดการแสดงชุดนี้ ได้ข้อมูลมาจากคติความเชื่อและความศรัทธาของคนไทยเชื้อสายจีน-ญวน ในพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ ว่าแต่ละคนมีดวงดาวประจำวันเกิดของตนเอง ซึ่งในแต่ละปี ดวงดาวของเรานั้นก็จะหมุนเวียนไป ส่งผลให้ดวงชะตาของเรานั้นเปลี่ยนแปลงตาม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจผลต่อชีวิตในด้านดีหรือด้านร้าย ความเชื่อและความศรัทธาในการประกอบพิธีกรรมการบูชาดาวนพเคราะห์จึงเกิดขึ้น โดยมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของดวงดาวที่มาประจำตัวเราในปีนั้น ๆ มีผลมาจากเทพดาประจำดาวเคราะห์ทั้ง 9 พระองค์ ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู และพระเกตุ มีเรื่องราวมาจากก่อนที่พระพุทธรูปเจ้าจะเข้าสู่ปรินิพพานได้ทรงแผ่พระเมตตากรุณาแก่สรรพสัตว์ไว้มาก ครั้นเมื่อปรินิพพานไปแล้วนั้นจึงได้จุติเป็นเทพดาประจำดาวเคราะห์ทั้ง 9 พระองค์ จากคติความเชื่อประเพณีการบูชาดาวนพเคราะห์ของวัดเขตรรัตนบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี ที่มีประวัติการปฏิบัติพิธีกรรมที่มีสืบทอดกันมายาวนานจวบจนปัจจุบันนี้ ซึ่งมีอายุมากกว่า 190 กว่าปี ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบสร้างแนวคิดการแสดงโดยนำเสนอเป็นการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยแบบเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ โดยจะเรียงลำดับภาพการแสดงที่เกิดขึ้นตามลำดับก่อนหลัง เริ่มตั้งแต่การจุดของนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์และแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลความเชื่อในเรื่องราวความเชื่อในพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ จบด้วยความศรัทธาของผู้คนที่มีความเชื่อในประเพณีพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ว่าจะช่วยให้ชีวิตสมดูลเป็นปกติสุข

2. การสร้างองค์ประกอบการแสดงสร้างสรรค ชุด ศรัทธาบูชาดาว ผู้วิจัยได้กำหนดและสร้างสรรครูปแบบการแสดง ดังนี้

2.1 การสร้างสรรครูปแบบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างสรรคการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด ศรัทธาบูชาดาว โดยนำเสนอเป็นเรื่องราว (story) ผสมผสานระหว่างศิลปะการแสดง แสง เสียง ประกอบการแสดง และสื่อมัลติมีเดีย เทคนิคแสงและเงา (shadow theatre) ในการนำเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการผสมผสานการใช้สื่อ Electronic ภาพฉายลงบนจอ LED แสดงเรื่องราวด้านบวกและด้านลบของเหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในเรื่องของการบูชาดาว เป็นการเพิ่มบรรยากาศของการแสดงให้มีความสมจริงยิ่งขึ้น โดยมีแนวคิดรูปแบบการแสดงมาจากคติความเชื่อ ความศรัทธาต่อพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ของวัดเขตรรัตนบุญญาราม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมทางด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน มาเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินเรื่อง รวมถึงพัฒนารูปแบบการแสดงขึ้นใหม่ด้วยการผสมศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน เช่น การ

ผสมผสานนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์จีน นาฏศิลป์เวียดนาม จนเกิดเป็นการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยใช้เวลาแสดง 30 นาที แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง

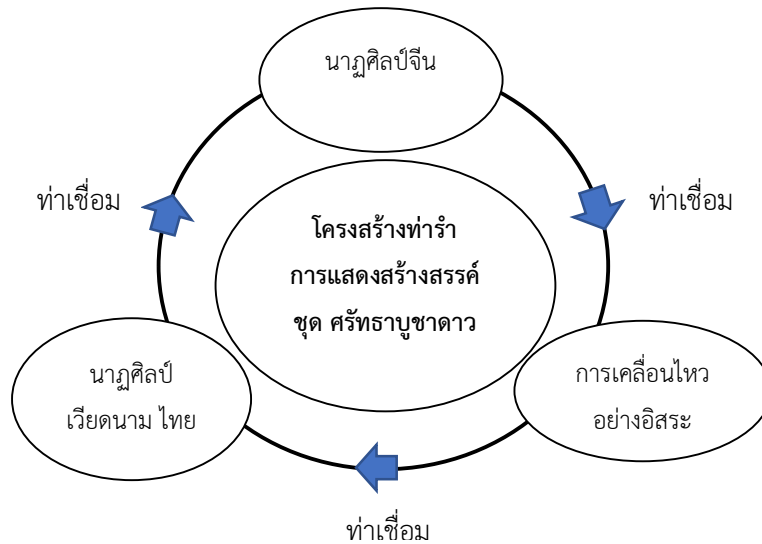
2.2 การสร้างสรรค์ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบดนตรีสำหรับการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดครีธาบุชาดาว โดยจะใช้เครื่องดนตรีไทย จีน และเวียดนาม มาใช้ในการสร้างทำนองบรรเลงประกอบการแสดง โดยทำนองจะมีลักษณะเป็นเสียงจีนและเวียดนาม ผสมผสานทำนองโดยใช้เครื่องดนตรีจีนในการบรรเลงเป็นหลัก เนื่องจากดนตรีในเวียดนามนั้นได้รับอิทธิพลมาจากจีน ส่งผลให้ลักษณะของเครื่องดนตรีมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงใช้วงดนตรีจีนเป็นหลักในการดำเนินทำนองผสมกับไทย เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เพิ่มอรรถรสและสุนทรีย์ให้กับการแสดง ซึ่งการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง มีแนวคิดมาจากประเพณีคติความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน

2.3 การคัดเลือกผู้แสดง ผู้วิจัยมีความพึงพอใจในการคัดเลือกผู้แสดง เนื่องด้วยในการแสดงผู้แสดงต้องมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ดีพอสมควร กอปรกับรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยใช้วิธีนำเสนอเป็นเรื่องราว (story) ผู้แสดงจึงจำเป็นต้องออกท่าทางที่สื่อถึงอารมณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินเรื่อง ดังนั้นผู้แสดงจึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์การแสดงที่ดี คุณสมบัติของผู้แสดงที่ควรคำนึงถึง มีดังนี้ เลือกผู้ที่มีความเหมาะสม นักแสดงที่ได้รับเลือกจะต้องปรับพื้นฐาน ละลายพฤติกรรม มีความเข้าใจในบทบาท มีเวลาในการฝึกซ้อม และจะต้องถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างสมบทบาท เป็นต้น

2.4 การออกแบบลีลาท่ารำและการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยใช้แนวคิดการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหวอย่างอิสระการเคลื่อนไหวลีลาโดยใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายในแบบต้นสด (Body Contact Improvisation), นาฏศิลป์ไทย, นาฏศิลป์ตะวันตก, นาฏศิลป์จีน นาฏศิลป์เวียดนาม ศิลปะการต่อสู้ ศิลปะการใช้สัญลักษณ์มือในมุทรา ท่าทาง เครื่องทรง สิ่งของต่าง ๆ รูปเคารพในศาสนาและ การแสดงบทบาทอารมณ์ตามตัวละคร (Acting) โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาบูรณาการและนำเสนอในรูปแบบลีลานาฏศิลป์สร้างสรรค์และสื่อสารในเชิงสัญลักษณ์ให้ความหมายที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น อุปกรณ์ประกอบการแสดงของเทพแต่ละองค์ ชาติประจำองค์เทพพเคราะห์ เพื่อแสดงสัญลักษณ์ในการมีวัฒนธรรมร่วมจากลีลานาฏศิลป์ที่เป็นพหุวัฒนธรรม ตลอดจนมีการออกแบบท่ารำรำที่ใช้ทำนาฏศิลป์ผสมผสานท่าทางการแสดงของจีน และเวียดนามที่เป็นการแสดงถึงลักษณะเฉพาะเทพแต่ละองค์ที่มีลีลาท่ารำที่สง่างาม โดยผสมผสานท่ามุทราประจำองค์เทพพเคราะห์ ใช้แสงแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะที่มีอัตลักษณ์ของเทพแต่ละองค์ และออกแบบการเคลื่อนไหวในการแปรแถวต่าง ๆ กำหนดตามหลักกำหนดของดาวพเคราะห์

ผู้สร้างสรรค์ผลงานใช้เทคนิคการเคลื่อนไหวร่างกายทางด้านนาฏศิลป์ เนื่องจากการเคลื่อนไหวร่างกายของมนุษย์ในรูปแบบการเต้น รำ เป็นการคัดสรรการเคลื่อนไหวสรีระแต่ละส่วนให้สัมพันธ์กับจังหวะและสัดส่วนกลมกลืนพื้นที่บนเวที ส่งผลให้การแสดงออกมีความสอดคล้องกับบุคลิกและสถานการณ์ของตัวละครตามบทบาทที่นักแสดงได้รับมา ตลอดจนการใช้สุนทรียศาสตร์สู่การพิจารณาความงามที่ได้จาก ท่าทาง ทำนองเพลง เครื่องแต่งกายรวมทั้งการแปรแถว เพื่อก่อให้เกิดความงามในการรับชมการแสดง ซึ่งลักษณะความงามเกิดจากการสร้างสรรค์ท่ารำ

นาฏศิลป์จีน นาฏศิลป์เวียดนามและการแสดงอุปรากรจีน (จิว) ภายใต้กรอบแนวทางการสร้างสรรค์งานของทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ สามารถสรุปโครงสร้างได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างท่ารำการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ศรีธธาบุษาดาว

ที่มา จิรพรรณ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

2.5 การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยออกแบบให้เครื่องแต่งกาย สื่อถึงพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน และอัตลักษณ์ของเทพนพเคราะห์ โดยเครื่องแต่งกายให้มีความเป็นตัวตนของเทพนพเคราะห์แต่ละองค์ ให้แต่งกายตามสีธาตุแต่ละองค์ ซึ่งจะแตกต่างจากเทพนพเคราะห์ของไทยที่มีสีตามวัน ในส่วนของผ้าที่นำมาประกอบจะมีลักษณะพลิ้วไหวเป็นผ้าแพรและผ้าชีฟองปกคลุมตาย ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและเหมาะกับการเคลื่อนไหวร่างกายของผู้แสดง ตลอดจนทำให้เกิดแสงเงาได้อย่างชัดเจนเมื่อกระทบแสงไฟตามหลักของทัศนศิลป์

2.6 การออกแบบการแต่งหน้า ผู้วิจัยได้ออกแบบตามลักษณะของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ไทย-ญวน-จีน) ของการแต่งหน้าตามสีของเทพแต่ละองค์ ลักษณะเป็นเทพเจ้าเวียดนาม โดยนำแนวคิดจากการแต่งหน้าอุปรากรจีน (จิว) มาผสมผสานกับการแต่งหน้าแนวสมัยใหม่ที่จะเน้นสีแดง และในส่วนของนางระบำจะเน้นการแต่งหน้าที่ทันสมัย เพื่อให้ตัดกับชุดสีเหลือง

2.7 การออกแบบเวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง มุ่งเน้นตามคติความเชื่อการบูชาดาวนพเคราะห์ ผู้วิจัยจึงออกแบบเวที ฉากด้วยการฉายภาพลงบนจอ LED เพื่อให้เห็นภาพการนำเสนอเรื่องราวได้ชัดเจน เพิ่มความสมจริงในการนำเสนอเรื่องราวของความเชื่อ เพิ่มอรรถรสให้ผู้ชมให้ได้รับสุนทรียศาสตร์ตามเนื้อเรื่องคติความเชื่อของเทพดาวนพเคราะห์ ผู้ชมเกิดจินตนาการในการชมการแสดง

2.8 การใช้แสงและเงา ผู้วิจัยจึงได้ใช้ทฤษฎีแสงเงาของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง เทคนิคแสงและเงาที่เรียกว่า “Light & Shadow” โดยมีแนวคิดมาจากการจุดเทียนบูชาดาว ซึ่งในแต่ละช่วงของการออกแบบจะออกแบบแสงให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะสีกายของเทพแต่ละองค์ เพื่อนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนการใช้สีต่าง ๆ แทนสัญลักษณ์ในการแสดงสัญลักษณ์ของเรื่องราวในการบูชาดาวนพเคราะห์ขององค์เทพในแต่ละ

ละองค์ โดยแสงที่ใช้ในแต่ละช่วงการแสดงต้องมีความความหมายของสีในทางจิตวิทยา เพราะสีมีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์โดยทั่วไป นอกจากนี้แสงเงายังสามารถช่วยสร้างบรรยากาศ อารมณ์ความรู้สึก และสร้างมิติจินตนาการของผู้ชมได้ ตลอดจนช่วยส่งเสริมสนับสนุนการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ของตัวแสดง รวมทั้งการสื่อสารเรื่องราวหรือความหมายได้อย่างดีเยี่ยม แสงเงาถือเป็นการ สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่มีความหมายเชิงนัยยะที่สามารถสร้างอารมณ์ ความรู้สึก และเพิ่มอรรถรสให้กับผู้ชมได้ โดยผู้วิจัยใช้สีแทนสัญลักษณ์ด้วยการใช้แสงตามสีของธาตุประจำเทพนพเคราะห์แต่ละองค์ เช่น ธาตุไม้แทนด้วยแสงสีเขียว ธาตุไฟแทนด้วยแสงสีแดง ธาตุดินแทนด้วยแสงสีเหลือง ธาตุน้ำแทนด้วยแสงสีดำน และธาตุทองแทนด้วยแสงสีขาวหรือสีทองตามสีกายขององค์เทพ

2.9 การออกแบบสื่อมัลติมีเดีย ผู้วิจัยนำสื่อมัลติมีเดียมาบูรณาการกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยให้เกิดรูปแบบการแสดงที่น่าสนใจ ด้วยวิธีการผสมผสานการออกแบบสื่อมัลติมีเดียเข้าร่วมกับการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยใช้สื่อ Electronic ภาพฉายลงบนจอ LED ในการนำเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ผู้ชมเกิดความเบื่อ รวมถึงการใช้แสงไฟสาดส่องไปบนเวที เพื่อช่วยสร้างอารมณ์ของผู้ชมไปตามเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังใช้เสียงซาวด์เอฟเฟกต์เพื่อให้เกิดความรู้สึกจริงจัง สัมกับสถานการณ์ เป็นการสร้างอรรถรสให้กับผู้ชมได้รับสุนทรียะอย่างมีคุณค่า

ซึ่งสามารถสรุปการสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ศรีทธาบูชาดาว ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 3 สรุปกระบวนการการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ศรัทธาบูชาดาว

ที่มา จิรพรรณ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดในการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ศรัทธาบูชาดาว มีรูปแบบการแสดงเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่สื่อความหมายจากคติความเชื่อทางวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออุดมการณ์ทางมายาคติจากโลกมายาแห่งจินตนาการผ่านมโนทัศน์ของผู้สร้าง เป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นทุนทางวัฒนธรรมสามารถนำมาต่อยอดและสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด ศรัทธาบูชาดาว เป็นศิลปะการแสดงรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย นำเสนอเรื่องราวความเชื่อ ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน พิธีบูชาดาวนพเคราะห์ โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์และองค์ประกอบการสร้างสรรค์ ดังนี้ 1. ดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยนำเสนอเป็นเรื่องราว(story) มีระยะเวลาการแสดง 30 นาที 2. การสร้างทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง ใช้วงดนตรีจีนเป็นหลักในการดำเนินทำนองผสมกับดนตรีไทย 3. การคัดเลือกนักแสดงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างสมบทบาท 4. การออกแบบลีลาท่ารำและการเคลื่อนไหว มีผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยใช้พหุวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน เป็นแกนหลัก และออกแบบการเคลื่อนไหวในการแปรแถวต่าง ๆ ตามหลักการปักเทียนในการบูชาดาว โดยมีหลักการตามกำลังของดาวนพเคราะห์เป็นตัวกำหนด 5. การออกแบบเครื่องแต่งกาย สื่อถึงพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน-ญวน และอัตลักษณ์ของเทพนพเคราะห์ตามความเชื่อ 6. การออกแบบการแต่งหน้า มีลักษณะของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ไทย-ญวน-จีน) โดยนำแนวคิดจากการแต่งหน้าอุปรากรจีน (จิว) มาผสมผสานกับการแต่งหน้าแนวสมัยใหม่ 7. การออกแบบเวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ด้วยการฉายภาพลงบนจอ LED มุ่งเน้นตามเนื้อเรื่องคติความเชื่อของเทพดาวนพเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพการนำเสนอเรื่องราวได้ชัดเจน 8. การใช้แสงและเงา “Light & Shadow” และการใช้สีต่าง ๆ แทนสัญลักษณ์ในการแสดงสัญลักษณ์ของเรื่องราวในการบูชาดาวนพเคราะห์ขององค์เทพในแต่ละองค์ 9. ออกแบบสื่อมัลติมีเดียด้วยการฉายภาพลงบนจอจอ LED เพื่อให้เห็นภาพการนำเสนอเรื่องราวได้ชัดเจน เพิ่มอรรถรสให้ผู้ชมได้รับสุนทรียศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ (Suraphon, 2004, P.255) การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ เกิดจากความต้องการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบของการแสดงต่าง ๆ ให้สามารถดำรงอยู่ภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และความต้องการให้เกิดความมั่งคั่ง ทางด้านทางศิลปวัฒนธรรมอันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในชาติ จนเกิดเป็นวิวัฒนาการรูปแบบการแสดงที่มี ความหลากหลายตามลักษณะของความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนอาชีพและสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละ ละท้องถิ่นอันที่จะเป็นตัวกำหนดลักษณะนาฏศิลป์ในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ จึงเกิดเป็นนาฏยสร้างสรรค์ หรือเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า นาฏยประดิษฐ์ ซึ่งเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ้ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่การกำหนดดนตรีเพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบ อื่น ๆ ที่สำคัญ ในการทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้

องค์ความรู้ใหม่

เกิดการเรียนรู้การออกแบบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ตามองค์ประกอบ การสร้างโครงสร้างฉาก/มัลติมีเดีย การใช้แสงและเงา โดยนำพิธีกรรมการบูชาดาวนพเคราะห์ ซึ่งเป็นประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของชุมชน มา นำเสนอเป็นรูปธรรมร้อยเรียงเรื่องราวผ่านศิลปะการแสดง

REFERENCES

- Chullakesa, J. (1973). **Manud saya wittaya buangton** [Introduction to Anthropology] (pp. 91).
- Dissakul, Y. (2010). Prapaynee Pradit læ atta lut chum chon khong hae [**Reinvented Traditions and Khlong Hae Community Identities**] Bangkok: Thammasat University.
- Pantupan, P. & Tularak, U., (December 2018). Pollawat læ kan sang ruang lao læ prapaynee kan bucha prathad prasid changwat nakhon phanom [**The Dynamics and Creation of Narratives and Traditions of Worshipping Phra That Prasit, Nakhon Phanom Province**] 47th National Graduate Research Presentation Conference (6 December 2018). Maha Sarakham Rajabhat University.
- Patrapanupat, C. (1979). **Sathanapab kan sukxa ruang kathi kham chua khong Thai** [**Status of Studying on Thai Beliefs**. preface] (pp.preface).
- Phongphaibun, S. (1999). **kwamchua khong chaotay** [“Beliefs of Southerners,” in the encyclopedia of Thai Culture, Southern Region], 1986, Vol. 2. (pp. 467-468).
- Rungcharoen, A. & Disatapundhu, S. (2013). Kan chai ekalak chak sillapa kan sadang puanbaan pua kan songserm kan tong teaw tang wadhanatham [**The Use of Folk Art Uniqueness to Promote Cultural Tourism : A Case Study of Suphanburi Province**]. Dissertation (Master of Arts) Graduate School. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Thitathan, S. (1990). **Naw kid kieokap kwamchua læ sadsana nai sangkhom nai eakkasan chud vicha kwamchua læ sadsana nai sangkhom thai** [“Concepts about Beliefs and Religion in Society,” in Beliefs and Religion in Thai Society teaching] documents, Units 1-7. (pp. 7).
- Suraphon W. (2004). **Principles of Periscope Dance Performance**. Bangkok: Chulalongkorn Publishing House.
- Wirunrak, S. (2000). **Nadthayasil porrithad krungthepmahanakorn pak vicha nadthayasil kana silpakamsard chulalongkorn mahavittayalai** [Introduction to Thai Dance. Bangkok: Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University]

INTERVIEW

- Ongsutabotboworn (Phairat Weti), Abbot of Wat Khet Na Bunyaram, Chanthaburi Province. (Interviewee) Jiraphan Peungboon Na Ayutthaya. (Interviewer) on 15 August 2024.
- Pratana Mongkolthawat, Chanthaburi Province Culture Officer. (Interviewee) Jiraphan Peungboon Na Ayutthaya. (Interviewer) on 18 August 2024.